

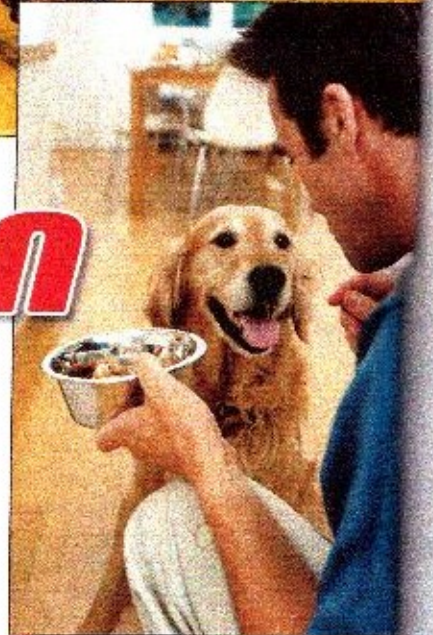

Adventure Dog Conference 2014

TEXT: GUNNAR LINDGREN
FOTO: ROBERT WIDHOLM

Hunden och Moten

Det var temat för Adventure Dog Conference 2014. Tolv föreläsare delade med sig av sina olika kunskaper om hundens näringsupptag och olika foderfilosofier.

Hundens mat verkar främst en angelägenhet för kvinnor. Av de 100-talet åhörare som satt troget en hel lördag i aulan på Torildsplans gymnasium i Stockholm var det få män på plats.

Som hundägare vill du ge bra mat till din hund. Men det är inte lätt att välja rätt bland cirka 700 olika hundfoder på den svenska marknaden. Torkfoder, våtfoder, färskfoder, BARF, hemlagat. Ja, nu kommer det upp foder för stadshunden, olika rasfoder och olika foder för tävling och jakt. Har fodret rätt sammansättning för din hund med alla de beståndsdelar som den behöver?

Det är lätt att få dåligt samvete när valet är klart. Oron gnager - tog jag rätt påse eller valde jag rätt matfilosofi? Får min hund rätt näringsämnen och får den ett långt liv? Experterna säger att 19 av 20 hundar lever ett bra liv och har inga problem med de helfoder som finns på marknaden. Andra, som BARF-förspråkarna, håller inte med. Vargen

äter mest kött och ben (och lite grönsaker). Hunden har santina korta matsmältningsapparater som vargen och då ska bland annat spannmål vara illa anpassat för hunden. Mot detta argument ställs det faktum att forskarna mätt smältbarhetshalten för kokra spannmål, som vete, till över 95 procent för våra hundar. Det som ytterligare understryker detta är att cirka 25-35 procent av våra hundar lider av övervikt. Att många nu tagit till sig argumenten att spannmål inte är bra har gjort att branschen tar fram spannmålsfria foder. Ofta har spannmålen ersatts av någon annan kolhydratkälla som potatis eller ris.

Kan smälta kolhydrater

En doktorsavhandling, SIU 2014, kom fram till att våra hundar visst kan smälta kolhydrater till skillnad från "urhunden" eller vargen. Hunden har levat i vår närhet i tusentals år och näringsupptaget har anpassats därefter.

Det sägs att i romartidens England fanns det under århundraden nästan bara spannmål att äta. Människoslakter överlevde detta och hundarna uppenbarligen också.

Därmed är inte sagt att BARF/färskfoderfilosofierna har sina poänger. Det finns många utsagor om exempelvis friskare tänder och finare pålsar. Men ett stort problem som den här konferensen bara snuddade vid

är de bakterier som trivs i rått kött. Alla vet att i till exempel kyckling kan det finnas det salmonella och campylobacter. Även i svensk kyckling.

Det finns andra ganska läskiga bakterier som också kan misstänkas spridas via rå hundmat. Listeria, Ehec och antibiotikaresistenta bakterier av olika slag.

Både de Rönns undersökta både danska och svenska färska kycklingar. En stor del innehåll både mag- och antibiotikaresistenta bakterier. De danska kycklingarna var värst men även i de svenska fanns campylobacter. I den ekologiska kycklingen (svensk) fanns så mycket campylobacter att endast 16 gram skulle räcka för att en människa blir sjuk.

Danskt kött MRSA-smittat

Antibiotikaresistenta MRSA-bakterien finns (ännu) inte i svenskt griskött, men finns frekvent i exempelvis danskt kött.

I en amerikansk undersökning av djurfoder testades 196 råa djurfoder. 15 innehöll salmonella och 32 listeria.

Hundar blir inte normalt sjuka av de flesta av de olika nämnda smittorna men de kan överföras till människor. Vid t.ex. vid beredning av maten kan bakterierna spridas till oss. Vem vill avstå från en slick från hunden bara för att den ätit rå mat?

Hjärnan bakom ätandet

Först ut bland talarna var

Helena Åkerberg, doktor i farmakologi. Det var tredje gången hon medverkade på ADC.

Vi och hundarna är däggdjur. Hjärnan är en stordator som reglerar och analyserar allt vi gör. Den förbrukar cirka 20 procent av den glykos som finns i blodet. Hjärnan har inga fettreserver och är i behov av få ständigt tillskott av energi.

– Vi är väldigt lika och olika. Tittar vi på cellnivå hos en människa, kanin eller hund så är det svårt att se vad som kommer från vilken art. Trots att vi är så lika från grunden i naturen är det stora skillnader både inom och utom arter när det kommer till individnivå.

Tittar man på cellnivå och på strukturen av hjärnan är det mycket som är lika. Forskningen sker på råttor, möss och en viss del på människor. Mycket det vi ser där är applicerbart på hundar. Men så är det det som är olika. Det är genetik, utseende, anlag för instinkter. 70 procent är styrt av genetik vare sig vi vill eller inte. Vi har också andra faktorer. Bakterieflorea och annat än genetik som t.ex. miljön.

Helena förklarade hjärnans arbete och hur

signalerna skickas ut i kroppen för att styra olika funktioner. Sedan får hjärnan tillbaka mängder av information. Bara en tusendel av all information som sänds till hjärnan är medveten. Informationen från kroppen sorteras och skickas till rätt ställe i hjärnan.

Hjärnan innehåller 100 miljarder nervceller! Hjärnan har också klockceller som håller reda på tiden. Exempel på det är när du vaknar alldeles före väckarklockan på morgonen. Alla som har hund vet ju också att den kan väldigt väl hålla redan på tiden när det är dags för mat! Utan klocka!

Aptiten

Både vi och hundarna har utvecklats till att generellt vara väldigt hungriga varelser. På de platser där vi och hundarna har utvecklats har det varit konstant födobrist. Det har gjort att det var de individer som var mest enträgna i sin jakt som blev starkast och även lyckades bäst med sin avkomma. Hungriga föräldrar får hungriga barn.

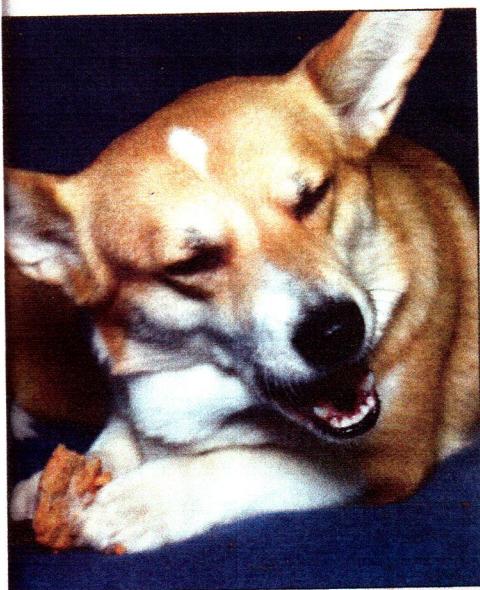
Det här beteendet passar inte riktigt in i dagens miljö där tillgången på mat inte är så begränsad. Det leder till övervikt och fetma hos både människor och hundar. Övervikten skapar också följdjukdomar som diabetes, ledproblem, hjärt-lungproblem, mm.

Helena förklarade också hur regleringen av aptiten fungerar. Kroppen skickar in olika

signaler till hypotalamus och sedan sker en process som gör att signaler skickas ut om hunger eller mättnad. Det är ett väldigt komplext system som man kan likna vid två forbollslag! Det ena laget vill att vi ska äta och det andra vill det inte. Beroende på vilket lag som vinner avgör om vi vill äta eller är mätta.

Belöningsystemet är nära förknippat med föda. Att hitta mat ger lyckokänsla. Har man gjort något bra vill man hitta ännu mer mat. Det finns också en förväntningseffekt som stimulerar till att hitta ett sätt att få belöning i form av mat. Det är det vi utnyttjar i träningen av våra hungriga hundar. ♦

Även när det gäller hundmat finns det i högsta grad modetrender. Nu är det spannmålsfritt och färskfoder som är i fokus. I New York är det en ny trend att man ska dricka buljong av köttben, koka i minst sex timmar. Blir det nästa trend? Garanterat bakteriefritt blir det i alla fall!

Vi som var på ADC 2014 fick med oss många intressanta kunskaper. Här följer några smakprov på det som serverades! ♦

Människan, hunden och födan

Mari Wendt, psykolog, talade mest om människans eget förhållande till mat och ätande, men det styr också vilka val vi gör när det gäller våra hundars livsföring.

Vi har alltid en relation med vår hund. Var kommer människan in i relationen med hunden? För oavsett om vi vill det eller inte så påverkar vi våra hundar. Det är vi som väljer maten, köper maten och serverar maten. Det är vi som tar hand om konsekvensen av maten för våra hundar...

– Trots att vi människor inte behöver kämpa för att få fram mat så handlar mycket i våra liv om maten. Vad ska vi äta? Hur ska vi äta? Vad får maten för konsekvenser för vår kropp?

De senaste 50 åren har forskningen om mat och hur vi äter utvecklats mycket. Vi förstår fortfarande inte hur sociala, utvecklingsmässiga, inlärningsmässiga, eller psykologiska faktorer exakt fungerar vad gäller vårt

ätande och vår mat. Men vi vet att alla dessa faktorer är viktiga.

Hur kan hunden påverkas av vår inställning till mat och ätande?

Ätandet har förutom att tillfredställa behov av näring, också sociala, kulturella och psykologiska betydelser. Den sociala betydelsen ser man t ex vid sammankomster med vänner och arbetskamrater där mat och dryck har en central roll. Det finns olika regler, inte minst kulturella och religiösa, ➤

om hur man får äta, hur man ska äta och när man ska äta.

Det viktiga smakorganet är hjärnan. Smaken påverkar hur vi bedömer saker. God smak är kopplat till vår kultur. Det vi åt för exempelvis 100 år sedan kanske inte är det som vi tycker är gott idag. Och tvärtom.

Varje smakupplevelse föregås av en vald situation. Vems smak är det vi pratar om? Alla individer är olika och har olika smak.

Äter vi för mycket? Äter vi fel? Vi räknar kalorier. Vi bantar. Vi vill äta hälsosamt och vill se snygga ut. Det finns många motstridiga budskap om vad som är bra mat. Men när vi gjort våra val så bygger vi samtidigt upp en del av vår identitet.

Ska vi äta bra mat så kräver det kunskap, tid och pengar. Men vi får samtidigt högre social status om vi är medvetna om vad vi äter. Att följa en diet blir för många som en religion. Att kommentera andras matval är väldigt känsligt. Det blir ett angrepp på den personens identitet. Förr var maten en del av ett kollektiv identitet, men nu gör vi mer och mer individuella val. Vårt val av mat kan ge samhörighet med andra människor, men kan också sätta gränser mot andra som inte delar synen på val av kost.

– Vi hundägare lever i en relation med våra hundar. Det påverkar oss oundvikligen. Hundmaten är en produkt av vår kultur. Vi har en kultur som kräver valmöjligheter. Det gäller även hundmaten. Förr var hundmaten rester som inte kunde ätas på gården. Vid slakten av ett djur så fick hunden det som man inte ville använda som människoföda. Dagens kultur när det gäller hundmat präglas av ett stort utbud.

Utbudet är enormt

Förr präglades utbudet av ett kollektivt val. Det fanns bara ett fåtal utbud att välja på. Nu finns det ett enormt utbud som ger alla möjligheter till ett personligt val.

Vi lever i en samhällssituation som gör att vi får tidsbrist. Det gör att vi gärna tar till hel- och halvfabrikat för att allt ska gå fort. Det gäller även hundmaten som ska innehålla allt det hunden behöver. Vi lämnar över ansvaret för kunskap om hundmat till experter. Då behöver vi inte ha dåligt samvete.

Vi styrs också av vår egen livsföring när det gäller våra val av hundfoder. Är en ekologisk livsföring viktig så ska även hunden få den typen av mat. Gillar vi att vara vältränade så är det ganska troligt att vi väljer hundfoder som anspelar på det. Minsta möjliga matbit ska analyseras. Men är det bra för hunden?

Det skapar också för oss en identitet och grupptillhörighet för när vi väljer hundmat eller utfodringsfilosofi.

– Ätrandet för oss människor är väldigt viktigt. I relationen till hunden för vi över vårt tänkande på mat. Det är oundvikligt.

Vad har vi för syfte med vår utfodring av hunden? Det finns lika många lösningar som det finns individer. Så länge vi tittar på syftet med maten kan vi göra ett bra val. ♦

Foder eller anpassad

Bo Edoff har jobbat som foderexpert i hundmatsbranschen i 40 år. Nu är han pensionär men har fortfarande hundfoder som både hobby och yrke.

Hundfoder väcker stora känslor. För och emot.

– Är det verkligen bara skit det handlar om? Javisst, det finns ingenting som säger så mycket om hur en hund mår som just avföringen! Det ger en bra kvalitativ bild på hur hunden mår när det gäller matsmältningsfunktionen, inleder BO sin föreläsning med.

– Hundarna ser ut på ett helt annat sätt idag. Vi förmänskligar hundar och tänker på dem med helt andra termer än om de vore en vargar. Vi klär ut med täcken och kläder.

Många hundar överviktiga

– Hundarna mår bättre av att alltid vara lite hungriga och inte proppmätta. Äter inte hunden upp allt, ge så mycket mindre nästa gång utan att toppa med hushållsrester, mm. Vi kan själva kunna avgöra om våra hundar är för tjocka. Lär vi oss det så behöver vi inte gå till veterinären med våra tjocka hundar.

Vi kan se hur våra hundar mår. Veterinärer kan ta prover och se ännu mer, men inte ens de kan se allt. Vi har gentester.

Det börjar redan under dräktigheten. Vi måste redan då se till att tiken mår så bra som möjligt. Under dräktigheten och under digivningen stimuleras immunförsvaret i stor utsträckning. Ger vi bara en sorts foder under avvänjningsperioden och en sorts foder till tiken under dräktigheten då riskerar vi allergier i mycket större utsträckning.

Tillväxt och utfodring är viktiga bitar i sammanhanget.

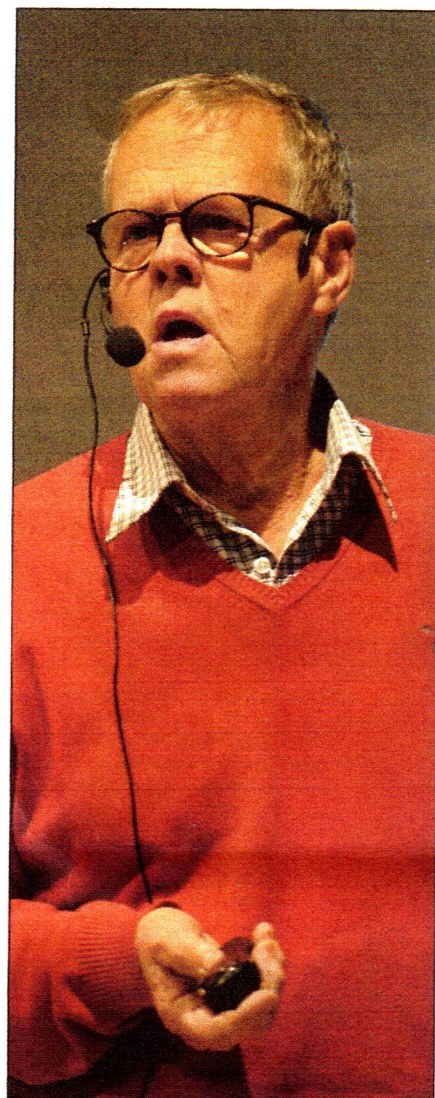
Miljön - en innetemperatur på 22 grader passar oss, men kan hunden ta av sig pälsen? Den bästa temperaturen, då hunden förbrukar minst energi, ligger på 18-19 grader. Hundens hud mår då också lite bättre.

Bo förlitar sig på vetenskapen, det gjorde han inte när han började med hundar.

– Då kunde jag allt när jag haft min första kull. Jag hade tur att den första kullen var bra, men den tredje och fjärde kullarna var rena katastroferna. Det berodde kanske på att jag "visste allt". Det var en väckarklocka.

Bo har nu haft femtiotal kullar i en riskras - schäfer. Efter de inledande problemen har han lyckats väldigt bra när det gäller hälsa och allmän sundhet. Han har inte haft några större problem med allergier - en valp på alla dessa kullar.

– Det är vetenskapen som lägger gränser och talar om för oss vad som fungerar eller inte fungerar. Men det som var sanning för

tio år sedan kanske inte är det om tio år. Då kanske vi fått mer kunskap och insikt.

Hunden är ingen varg

Att tro att hunden fortfarande är en varg är att gå för långt. Motsatsen då, att hunden ska gilla glass för hundar med jordgubbs-smak är också att gå för långt i förmänskligandet.

Det finns många typer av foder. Torr- och konserverfoder finns i ett nästan oräkneligt antal märken och sorter.

Färskfoder, även fryst, är på stark fram-marsch. Det gäller att det är korrekt sammansatt med bra balans mellan olika näringsämnen - protein, fett och kolhydrater. Är vitaminer och mineraler tillsatta så att de täcker hundens behov?

– Rent kött täcker definitivt inte hundens behov.

– Så har vi BARF-produkterna. Frågan är hur vi kan vara perfektionister och ge en balanserad kost med dessa foder. Forskning har visat att när man blandar själv är det risk att det kan bli stora överskott eller under-

Näring – det är frågan

skott av väsentliga näringsämnen.

Det viktiga är inte om vi ger torrfoder, konserver eller färskfoder. Det viktiga är att vi ger en balanserad kost och att vi inte fokuserar så mycket på råvarorna.

– Vi måste jämföra produkterna på rätt sätt. Vi måste räkna om alla foder till torrsubstans för att kunna göra en jämförelse. Ett våtfoder innehåller cirka 75-80 procent vatten så det går inte att jämföra näringinnehållet rakt av mot ett torrfoder som innehåller 9-10 procent vatten.

– Allt för många tittar allt för mycket på råvaror än vad ett foder faktiskt innehåller för näringsämnen idag. Det är det viktiga, inte var näringsämnen kommer ifrån. Där har hunden en betydligt större förmåga än vad vi tror.

Proteiner, fett och kolhydrater

Det viktiga i proteinet är innehållet av aminosyror - proteinets byggstenar. Man skiljer på livsnödvändiga och ej livsnödvändiga aminosyror. Livsnödvändiga aminosyror måste finnas i fodret som vi ger till hundarna. De andra kan hunden tillverka själv.

Fetter. Här finns det livsnödvändiga och ej livsnödvändiga fettsyror.

– Där övervärderar vi idag vissa typer av fettsyror på grund av marknadsföring riktad till oss människor.

Kolhydrater är kanske inte livsnödvändiga i strikt biologisk mening, men de tillför i sig framför allt stärkelse energi tillsammans med fett och protein. Här finns också det vi kallar fiber eller cellulosa - råfiber. Det här är något som det tittas mer på - funktionen. Vilken nytta gör de? Det är det som är bulken i fodret, inte kolhydraterna.

– Vilken kvalitet på proteinet vill vi ha? Oftast är det så hög, lättillgänglig och smältbar som möjligt. På toppen har vi animaliska proteiner - köttprodukter - och längst ner fiskmjöl, groddar, spannmål och grönsaker. Det handlar inte om de enskilda aminosyramena direkt, utan bara indirekt. Det handlar om den totala mängden livsnödvändiga aminosyror, och att de tio aminosyror som det är viktigast om här har rätt förhållande till varandra.

Det handlar om smältbarheten och utnyttjandegraden. Det går att påverka ett foder så att smältbarheten blir negativt eller positivt. Negativt genom att överutfodra. Positivt genom att optimera kroppen att ta upp så mycket som möjligt genom att ge lite mindre än vad hunden egentligen behöver ha.

Det tittar man upp några vanligt förekommande råvaror, animaliska respektive vegetabiliska med de livsnödvändiga aminosyror: fiskmjöl, mjölkpulver, kycklingmjöl, vetemjöl, sojamjöl.

– Det viktiga är inte var proteinet kommer

ifrån - animaliskt eller vegetabiliskt. Tittar vi på molekylstrukturen hos en viss aminosyra ser vi inga skillnader!

Hundar kan därför mycket väl tillgodogöra sig vegetabiliskt protein. Ur miljösynpunkt är det kanske en bättre vara än de animaliska.

Fett är den förnämsta bränslekällan. Koncentrerad energi. Smakligt, framför allt om vi talar om det vita animaliska fettet. Det fettet isolerar och skyddar organ, exempelvis njurarna. Fettet transporterar fettlösliga vitaminer. Kända nödvändiga fettsyror är omega-6 och omega-3 som påverkar hud- och pälskondition, immunförsvar, hormonbalans, ledhälsa, hjärnan och näthinnsans uppväxt. Olika fettsyror har olika egenskaper och olika funktion.

De vanligaste fettråvarorna är nötfett och lammfett, kycklingfett, fiskmjöl, fiskolja. Det är i fiskoljan som vi har de viktiga omega-3-fettsyrorerna EPA och DHA. De vegetabiliska fetterna är t ex sojaolja, linfröolja, solrosolja, vetegroddolja, kokosolja.

– Det finns de som påstår att hundar inte kan tillgodogöra sig vegetabiliska fetter. Det är inte sant!

Tittar vi på strukturen på olika fettsyror så spelar det ingen roll om de är av vegetabiliskt eller animaliskt ursprung.

– Det finns många trender på marknaden. Nu säger man att kolhydratsråvaror inte är ämnade åt hundar. De kan inte tillgodogöra sig näringen i dem. Det ligger något i det när det gäller obehandlade råa kolhydrater. Då är smältbarheten ganska låg. Talar vi däremot om de behandlade, kokta, kolhydraterna så är smältbarheten hög. Speciellt när det gäller stärkelsebiten. Den ger mer energi än vad protein gör. Väl behandlat är det här en utmärkt källa för att ge energi.

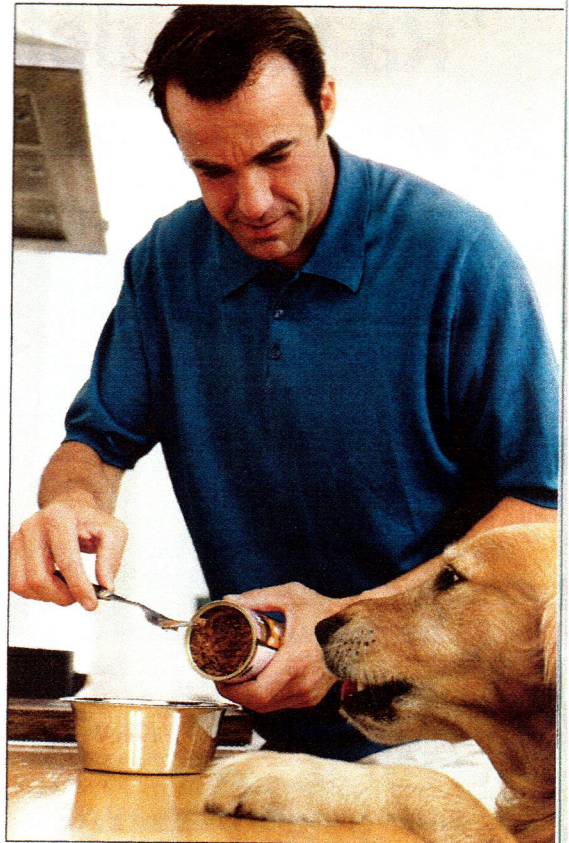
Det viktigaste i en kolhydratskälla är stärkelse, men majs, vete, ris och potatis innehåller också protein som kan vara mycket högvärdigt i kombination med andra typer av råvaror.

– Här kommer det att hända ganska mycket de 5-6 närmaste åren vad gäller råvarutveckling och kombinationer.

Kan hundar smälta stärkelse?

Vad är det som gör att stärkelse kan omvandlas och tas upp av kroppen? Ja, det är amylas. Vid fyra veckors ålder är det låg amylas-aktivitet. Då nästan obefintlig förmåga att smälta stärkelse. Den ökar efter hand. Vid två års ålder är förmågan att smälta stärkelse stor.

– Hunden kan anpassa sig till många olika sätt att leva. Hunden är en allätare och har en förmåga att överleva på en föda som inte är optimalt anpassad. Det kan man ofta se i U-länder. Hundar som mår bra i en miljö där vi egentligen inte vill se dem. ➔

Vad är egentligen en råvara och hur benämner man den? Hur viktig är den och vilken betydelse har den? För foderindustrin är det inte alltid samma sak som vi hundägare menar. Även om det står kött på förpackningen så är det inte det som vi anser vara humanföda som ingår. För den som vill fördjupa sig: I boken *Nutrient requirements of Dogs and Cats* finns fakta och referenser om vad hundar och katter behöver ha och inte ha. Foto: BANANA STOCK.

